

Ezt pedig előre befolyásolni, szinte ráparancsolni, hogy ezt, vagy azt kell keresnie olvasmányában, a legfontosabbtól, az élménytől való megfosztást jelentheti. Erősen számolnunk kell azzal is, hogy tanítványaink sokszor lényegesen más körülmények között nőttek fel, az irodalomtól már életkoruknál fogva is mást várnak, mint mi és az, amit egy íróban szívéinkhöz közelállónak találunk, számukra idegen lehet. E felfogás szélsőséges alkalmazása természetesen könnyen anarchiára vezetne. Vajthó világosan látja ezt és itt utal arra, amiről már más összefüggésben szó esett: egyensúlyba kell hozni a tanár és a tanuló szerepét. (Ez a gondolat különben az egész tanulmányon végigvonul.) De nagyon türelmesnek kell lennünk, bizalmat kell kelttenünk magunk iránt.

A tanulmány, mint említettük, a középiskolák szempontjából nézi a problémát s így talán elhanyagolható volt az a kérdés, hogy milyen fajta könyveket adjunk tanítványaink kezébe. Az alsó osztályokban történő tanításnál viszont számolnunk kell a tanulók értelmi és érzelmi fejlettségével, irányításunk fő szempontja ez kell legyen. Általában csak az értelmi, nyelvi megértés, esetleg erkölcsi aggályok miatt szokták mondani, hogy ez a könyv »nem való még a serdülőknek«. Mi másra gondolunk. Az irodalomnak nemcsak elmondható — megérthető vagy meg nem érthető, jó vagy káros hatású — tartalma van, átélése legalább annyira formai, stílusbeli elemeitől függ, illetve a kettőt (stílus és tartalom) nem is lehet elválasztani. Az pedig, hogy milyen irodalmi stílusok keltenek rezonanciát a gyermekben, az éppen tanítványaink korában igen ingadozó, sőt ugyanannak a költőnek más-más versei különböző, a feltételezettől eltérő hatást válthatnak ki. E téren számolnunk kell a pedagógiai lélektan újabb eredményeivel. Az idevonatkozó német irodalom ma már meglehetősen gazdag, s nem ártana a kérdéssel nálunk is behatóbban foglalkozni. Az eredmény, azt hisszük, sok szempontból meglepő lenne s egész bizonyosan segítene az irodalomnak az eddiginél nagyobb eredményeket követelő tanításában.

Ebből következik, hogy Vajthónak a középiskolákban kitűnően bevált módszerét, a kiadatlan »irodalmi ritkaságaink«-nak a tanulók által való sajátó alá rendezését polgári iskolák számára csak óvatosan ajánlhatjuk, annál is inkább, mert kéziratban lévő szövegeink jórészenek még elolvasása is leküzdhetetlen nehézséget okozna tanulóinknak. Az irodalom tanítására rendelkezésünkre bocsájtott idő sem engedi meg, hogy egy (legtöbbször kisebb) íróval sokat foglalkozzunk. — A tanulmányt nem is a más célból írt teljesen gyakorlati tanácsok, hanem szemlélete miatt ajánljuk olvasóink figyelmébe.

Dr. Kratochvíl-Baróti Dezső.

KÜLFÖLDI TANÍTÁSI MOZGALMAK

(Folyóiratok nyomán)

1. Nemzetközi mozgalom a történettanítás reformjára. A háborúban egymással szembenálló felek ellenségeskedése nem szorítkozott csak a harctérre, a gyűlölet szításából az iskolák is kivették a maguk részét és ez nem szűnt meg a békekötéssel sem. Európaszerte, tankönyvekben és

iskolai előadásokban, folyik ez a maghintas, aminek természetes termése a jövő háborúja. A tankönyveknek ilyen irányzata erősen gátló akadályai a népek megértésének és együttműködésének, ennek elhárítására a háború után több mozgalom is megindult. Első helyen kell említenem a Párisban megalakult »Fédération internationale des Associations d'instituteurs« (Tanítóegyesületek nemzetközi szövetsége), mely legfontosabb feladatául, egyes nemzetek tankönyveiben foglalt gyűlölködések kiküszöbölését tűzte ki. 1932-ben Hágában tartott nemzetközi kongresszuson a történettanításra vonatkozó elveket állapították meg. Kimondták, hogy a történeti anyagot úgy kell megválasztani, hogy a tanuló minden megterhelés nélkül jusson el a mai helyzet megértéséhez. Minden történeti adat csak úgy nyer értéket, ha az a jelenre vonatkoztatható. Adatok, melyek nem járulnak hozzá a jelen megértéséhez, holt anyagot jelentenek. Különösen érdekes az a tény, hogy két kiváló történész, a francia *Comte de Panges* és a német *Kern Frigyes* megállapították egy közösen elkészítendő történeti tankönyv irányelveit.

Ugyanilyen irányban működnek a Történettudomány nemzetközi bizottsága, a Nevelésügyi Társaságok világszövetsége, amely mozgalmak élén a Nemzetek Szövetsége áll, melynek kebelében fennálló »Institut de Coopération Intellectuelle« (Szellemi együttműködés nemzetközi bizottsága) feladata, hogy a szövetségben képviselt államok nemzeti bizottságainak közvetítésével ellenőrizze a tankönyveket. A tankönyveknek mindenről kell kerülniök, ami alkalmas más nemzetekkel szemben gyűlölséget, megvetést vagy meg nem értést szítani. Meg kell értetniök az ifjúsággal, mennyire függ az egyes népek gazdasága egymástól. Meg kell ismertetni az ifjúsággal a Népszövetség célját és munkásságát. Amit elsősorban várnak a bizottságoktól, hogy megszabadítsák a tankönyveket a tudománytalan, elavult, gyűlöletet szító részletektől, amit csak nemzetközi ellenőrzéssel lehet elérni. * (Schweizerische Lehrerzeitung.)

2. A történettanítás alakulása egyes államokban. a) Franciaország.

A francia nemzeti bizottság hatására a francia tanítók szindikátusa, kifejezetten a népek közeledését akarja előmozdítani. Az iskolákból eltávolít mindent, ami ezt a célt veszélyeztetné. Fölvette a harcot a háborúra uszító tankönyvek ellen és ecélből kívánja, hogy a történettanításnál a gazdasági mozzanatok jussanak előtérbe. Megállapították az alsófokú történettanítás anyagát. A tulajdonképeni történettanítás előkészítését az I. és II. osztályban a következő anyaggal célozzák:

A világítás története. (Olaj, gyertya, petróleum, gáz, villany.)

Szerszámok története. (Az ösebernél, a gallusoknál stb.)

A hideg elleni védekezés története a modern fűtésig stb.

* Nálunk a M. T. Akadémia támogatásával működő Magyar Nemzeti Bizottsága *Finácz Ernő* egyetemi tanár elnöke alatt vizsgálja a külföldi tankönyveket és a tudomására jutó helytelen adatokat az illetékes szerv tudomására juttatja. De figyelemmel kíséri a magyar tankönyveket is, hogy nem tartalmaznak-e más nemzeteket sértő, a valóságnak meg nem felelő részleteket.

A történeti anyag összeállításánál a történeti materializmus érvényesül. A szindikátus a leghatározottabban ellenzi, hogy a történettanítás minél több nevet és számot raktározzon el a tanuló emlékezetébe. De főképpen harcol a történeti tényeknek egyoldalú sovíniszta beállítása ellen.

Az ajánlott történeti anyagra igen jellemző a III. osztály második félévének következő tanmenete:

21-ik hét: A francia királyok. Hogyan sikerült a nemességet engedelmességre kényszeríteni.

22-ik hét: IX. Lajos és Szép Fülöp.

23-ik hét: Hogyan utaztak ebben a korban? Nagy háborús és felfedező utak a középkorban.

24-ik hét: A kereskedelem a középkorban. Műhelyek.

25-ik hét: Az ipar a középkorban.

26-ik hét: A mezőgazdaság a középkorban.

27-ik hét: A földművelés a kereszties hadjáratok után. Új növények.

28-ik hét: A paraszt- és polgári-rend virágzása a XIII. században.

Methodikai szempontból ajánlják, hogy az egyes korszakoknál emelje ki a tanár élesen és határozottan a haladást. Mutasson rá azokra a változásokra, felfordulásokra, amiket a történeti fejlődés az egyes emberekre vagy egész társadalmakra jelentett. (Schweizerische Lehrerzeitung.)

b) *Németország*: A német politikai változás a történettanításra is élesen ráütötte bélyegét. A változás világosan szemléltethető, ha a nemzeti szociálizmus uralomra jutása előtt és után megjelent egy-egy vezérkönyvet ismertetek.

Közvetlen a nemzeti szociálizmus uralomra jutása előtt jelent meg *Walburg Friedrich: Geschichtsunterricht im neuen Geiste. Langensalza 1932.* című könyv, amely az »im neuen Geiste« című kitélt azzal a jogosultsággal használta, hogy teljesen a nemzeti bizottságok szellemében írta meg könyvét. Ilyen értelemben vett új szellemmel van telítve, tapasztalatra, etikai meggyőződésre van alapítva. Új szellem a szokásos szűk nemzeti szempontok kerülése, a nemzeti történelmet a világtörténelmi összefüggésekbe kapcsolja, a történelmi eseményeket úgy tárgyalja, hogy bár eleget tesz nemzeti kívánságoknak, mégis a tanítást a népek megértésének és általános emberi céloknak szolgálatába állítja.

Nem egy egész évvel később, a nemzeti szociálizmusnak uralomra jutása után jelent meg: *Karl Friedrich Sturm: Der Geschichtsunterricht der Volksschule im Nationalsozialistischen Staate. Leipzig 1933.* Sturm a nemzeti szociálista szellemben való oktatás egyik legtevékenyebb és legtekintélyesebb előharcosa, ebben a 82 oldalas füzetében állapítja meg azokat a követelményeket, melyeket az új birodalom a történetoktatástól vár. Eszerint a német iskola feladata a politikus embert kialakítani, olyat, aki minden gondolatával és tetteivel nemzetét szolgálja, saját államának történetével és sorsával elválaszthatatlanul össze van forrva. Ez a feladat első sorban a történettanításra hárul. A történettanításnak ki kell mutatni, hogy a német nép története a legmesszebb multba nyúlik vissza, hogy fennmaradásáért mindig harcolnia kellett és a német nép faji tulajdonságainak köszönhető, hogy ez a harc csak akkor nem volt eredményes, ha a német visszavonás a győzelmet akadályozta. A német ifjúnak tudnia kell,

hogy az állandó harc folyamán a német nép többször alul maradt, de kellő pillanatban mindig kitermelt hős vezetőt (Führer), akit a német nép lelkesen követett és a csorbát mindig kiköszörülte.

Ez a célkitűzés mutatja már azokat az új szempontokat, melyek az anyag kiválasztásához vezetnek. A hősök és vezetők leírásának tág teret kell biztosítani. A nemzeti történet minden előtt való és különös gond fordítandó az utolsó két évtized eseményeire. A háborúk történetét nem szabad visszaszorítani, az állami élet folytonos harc, a háborúk elkerülhetetlenek, a történettannításnak erre rá kell mutatni.

Hogy az elmondottak után Sturm miként gondolja a német történettannítást, azt mutatja az anyag, amit a népiskola VIII. osztálya számára kijelöl:

I. *A második birodalom alapítása.* (Bismarck, Moltke, I. Vilmos.)

II. *Ellenségtől körülvéve.* (II. Vilmos. Ausztria gyengesége. A világ-háború. A versaillesi erőszakos szerződés.)

III. *A közbenső birodalom.* (Nép tér nélkül. A parlamentarizmus. Az osztályharc elmélete. A bolsevista veszély.)

IV. *Németország ébredése.* (A vezérgondolat. Hitler Adolf életképe. 1933. január 30-ika. 1933. március 5-ike. Férfiak csinálják a történelmet.)

V. *Az új állam felépítése.* (A potsdami nap. A birodalmi gyűlés megnyitása. A felhatalmazási törvény. Az egyenkapcsolás (Gleichschaltung) törvénye. A birodalmi kancellár törvénye.)

VI. *A külpolitikai felszabadításért folyó harc.* (A háborús bűnösség hazugsága. A védképességre való nevelés. Határ- és külföldi-németség. Kolóniák.)

VII. *A belső felépítésért folyó harc.* (A fajgondolat. Fajápolás és fajbüszkeség. Az idegen szokások és idegen divatok elleni harc. A külföldi zsidóság izgatása elleni harc, az egységes német ifjúság erejének látható jele. A munkáért folyó harc.)

Sturm füzetének a hatása igen nagy volt, amint azt dr. Frieck birodalmi miniszter rendelete is igazolja. (Neue Bahnen.)

3. Miniszteri rendelet a történettannítás és történeti tankönyvek irányelvei tárgyában. Dr. Frieck német birodalmi miniszter az összes német iskolák történettannítására és a történeti tankönyvek szerkesztésére vonatkozólag irányelveket állapított meg és ezeket rendeletben közölte az országok közoktatási minisztereivel, akik azok betartását az összes iskoláknál elrendelték. A rendelet rámutat egy pár fontos szempontra, amelyek eddig keveset, vagy semmit sem vettek figyelembe, a miniszter elrendeli, hogy ezek a jövőben fokozott mértékben érvényesítendőek.

Elsősorban rámutat a rendelet a *történet előtti korra*, amely nemcsak mint kiinduló pont fontos, hanem azért is, mert be kell mutatni a germán ősök magas erkölcsi és anyagi kultúráját. Ki kell irtani az ősök barbárságáról szóló tévtant. Innét a további évezredekben át mindig ki kell emelni a *faji gondolatot*, mert ebben gyökerezik nemcsak az egyesek, hanem az egész nép sajátos tulajdonsága is.

A tanítás folyamán ki kell emelni a *népi gondolatot* a nemzetköziséggel szemben, amely száz évnél régebben alattomosan mérgezi meg a német lelkeséget. Ezzel szorosan összefügg a *német néppolgári gondolat*. A német-

ségnek egy harmadrésze a német birodalom határain kívül lakik. A német nemzeti történelem nem szorítkozhatik csak a birodalom belüli német nép történetére, hanem ki kell térnie a határon túl lakó németiség sorsának történetére is.

Minden más áramlattal szemben nyomatékosan hangoztatja a rendelet, hogy a kulturtörténet — bár fontos az egyes korszakok jellemzésére — nem homályosíthatja el a *politikai történetet*, mert ez alakítja a nemzetek sorsát. Ki kell emelni azokat a részleteket, melyekkel a tanulót önálló politikai állásfoglalásra lehet képesíteni.

A történet minden fokán érvényesülnie kell a *hősi gondolatnak*, összekötve a jelen *vezér igondolatával* (Führergedanke). A hősi gondolatnak közvetlen *hősi világszemlélethez* kell vezetnie. Ez ad a germán népnek új erőt, hogy egy ellenséges világ közepette küzdhessen eredménnyel fennmaradásáért.

A történeti tankönyvek anyagát részletezi ezután a rendelet. Eszerint a tankönyveknek *Középeurópa őskorával* kell az anyagot kezdeni és ki kell mutatnia, hogy egyes fajok miként váltak sajátos kultúrák képviselőivé. Ezután áttér a *történetelőtti korra*, szemléltetni kell, miként terjedtek el a különféle fajok Észak- és Középeurópában. A fajok útja *Előázsiában*. Az eredetileg északi fajok kisázsiai története, akik idegenfajok behatására pusztultak el, miután lakóhelyükön magas kultúrát teremtettek. A *görögök* történeténél ki kell emelni, hogy fajtestvérek történetéről van szó. *Itália* északi népeinek története szintén Középeurópából indul, hogy a fajrokonosság itt is kitűnjön. A *germán népvándorlás* fontossága abban van, hogy a római világbirodalom keverék fajú népességét új északi vérrel frissítette fel. A középkor virágzó kultúrája csak azokban az országokban mutatkozott, ahova germán népek tartósan letelepedtek. Északitáliában, Spanyolországban, Franciaországban, Angliában, de nem a Balkánon. Az eddiginél gondosabban kell tárgyalni az Elba keleti területeinek visszaszerzését. A népvándorlás előtti viszonyokhoz csatoltan rá kell mutatni, hogy ez a terület a Visztulán túlig valamikor germán tulajdon volt, olyan időben, amikor a szláv népek még mint szegényes halászok tengették életüket. Az *újabb történelemben* fejlődik ki a népi állam, amelynél már internacionális hatások is befolyást nyernek, amelyek aztán a német vért, német nyelvet, német jogot, német államfelfogást sajnálatosan befolyásolták. A legfontosabb az utolsó két évtized története. A világháború, a német nép hősie küzdelme egy világ ellenség ellen, a német ellenállás gyengítése hazaellenes erők által, a német nép meggyalázása a versaillesi diktátummal, az ezt követő Marx-féle világszemlélet összeomlása éppen olyan alaposan tárgyalandók, mint a nemzet ébredése, a nemzeti szocialista szabadság-gondolat és a német népegyesülés potsdami helyreállítása. (Die Deutsche Schule.)

IRODALOM: Az ecsetelt német mozgalmat bőséges irodalom is kíséri.

Önálló művek: Georg Quabbe: Das letzte Reich. Leipzig 1933

Dr. Paul Schmitthenner: Geschichte der Zeit seit 1871. Bielefeld und Leipzig. 1933.

Georg Hanke: Kriegsschuldfrage in der deutschen Schule Langensalza 1933.

A. Emcker: Geschichtliches Arbeitsheft. Halle a. d. S. 1933.

Gustav Schnürer: Die Anfänge der abendländischen Völkergemeinschaft. Freiburg. 1932.

Th. Scheffer: Zwei Jahrtausende deutscher Geschichte. Erfurt 1933.

Wilhelm Albert: Der Weltkrieg 1914—1918. Nürnberg 1933.

Wilhelm Albert und Eduard Senger: Aufbruch der deutschen Nation 1918—1933. Nürnberg 1933.

Folyóirat cikkek: Walter Gehl: Volkische Geschichtsbetrachtung. — Edmund Weber: Die Bedeutung der germanischen Vor- und Frühgeschichte, für den Unterricht. — Max Hammer: Helden und Heldenverehrung, eine vordringliche Aufgabe des Geschichtsunterrichtes, im völkischen Geiste. — F. Finkenscher: Aufbruch der Nation. (Die deutsche Schule 37-ik évf.) F. Utz: Die Gestaltung des Geschichtsunterrichtes im Sinne Nationalpolitischer Erziehung. (Völkische Schule) — W. Becker: Nationales Erkennen und Wollen. Gedanken zur politischen Erziehung im Geschichtsunterricht. (Vergangenheit und Gegenwart.) — K. O. Rossius: Urgeschichte in der neuen deutschen Schule. (Die neue deutsche Schule) — A. Hoffmann: Vorgeschichte und germanische Frühgeschichte in der Schule. (Pharus) — Heinrich Schnee: Der Geschichtsunterricht im Dienste der werdenden Nation. (Vierteljahrsschrift). —

A francia és német mozgalom a történettanítás két legszélsőségesebb irányát jelzi. A francia tanítók szindikátusának javaslata a szélső történeti materializmus elveit képviseli. Sturm joggal vonja kétségbe, hogy a teljesen egyoldalú elmélet elvezetheti-e a tanulót a történeti fejlődés megértéséhez. Viszont a német irány túlzó nacionalista fanatizmust teremt, ami alig alkalmas arra, hogy sebeket behegesszen, hogy ellenséges nemzetek között megértést teremtsen. Amellett olyan politikai feladatot ró az iskolára, „ami alig lehet az iskola feladata.

4. A mértantánításról. A Schweizerische Lehrerzeitungban Dr. Hans Weber rámutat arra a vitára, amely az alsófokú geometria tanítása körül folyik. Az egyik a számoló geometriát állítja előtérbe azzal az indoklással, hogy ezen a fokon a mértantánításnak csak akkor van jogosultsága, ha annak gyakorlati alkalmazhatósága bemutatható. Így a mértantánítás tulajdonképpen a terület- és köbtartalom mérésekre és számításokra korlátozódik és a számtan egyik tárgyköre gyanánt tanítható. Az elmaradhatatlan képletek levezetése vagy logikus meggondolása se szükséges, tantételek bizonyítása vagy levezetése teljesen fölösleges ezen irány követői szerint.

Ezen iránnyal szemben áll az úgynevezett tantételes geometria iránya, amely a mértan számoló részét a számtanhoz kapcsolja, ellenben a geometriai tantételek logikus levezetését kívánja, mert szerinte semmi sem fejleszti úgy az önálló gondolkodást és az abszolút igazság iránti törekvést, mint a matematikai igazságba való minél mélyebb betekintés. Az a szemrehányás, hogy az ilyen geometria-tanítás dogmatikussá válik, nem

igazságos, mert ez a szemrehányás inkább illeti azt a számoló geometria-tanítást, amely a problémák megoldását betanított képletek alapján oldatja meg.

Az igazság sem az egyik, sem a másik túlzó felfogásnál nincsen. Mert akár az egyik, akár a másik irány túlzott egyoldalú alkalmazása komoly kárt okozhat. A tiszta számoló geometria nagyon szegényes a maga tiszta gyakorlati alkalmazásával és félő, hogy a tehetségesebb tanuló matematikai érzéke teljesen eltompul mellette. De nem is áll, hogy gyakorlati szempontból ez helyesebb, mint a levezető geometria. Lehetetlen, hogy a tanítás a gyakorlat által nyújtott minden eshetőségre kitérhesse. És az ilyen egyoldalúan oktatott tanuló új problémánál teljesen idegenül áll, segíteni nem tud magán. Míg az önálló gondolkodásra szoktatott, azonnal átlátja a helyzetet.

A tiszta tételes geometria pedig csak a tanulók egy részét elégíti ki. Egy nagyobb része nem képes a levezetéseket megérteni és ahogy az gyakran megtörténik, a tanulás abból áll, hogy a tanuló a levezetést értelmetlenül bemagolja. Hiszen éppen ez a körülmény az, ami ezt az irányt rossz hírbe hozta. És ezért mellőzik sokan az alsófokú geometria tanításában a logikus levezetést.

A vitás kérdés megoldása itt is a középen van. A logikus levezetés, ha az bő szemlélettel párosul és ha azt bőven gyakorlati példákkal is megvilágítjuk, a gyengébb tanuló részére is érthetővé tehető. Így pl. az egybevágósági és hasonlósági tételek megbeszélése és szemlélése (papírkivágás) után alkalmazhatók szabadban való méréseknél, területek számításánál.

A helyes eljárás tehát a tétel megértetése, szemléltetése és gyakorlati alkalmazása, így képez az teljes tanítási egységet.

IRODALOM: *Timmermann H.*: Raumlehrstunden im Freien. Berlin. Gyakorlati utasítások az iskolaudvarban vagy a mezőn végezhető gyakorlatokra. — *Tschentscher Alfréd*: Bewegliche Modelle im Raumlehr-Unterricht. Langensalza. Geometriai bizonyítások világos szemléltetésére szolgáló modellek. A modellek előállítására érthetően vannak leírva és minden esetben a modellnek a tanításnál való alkalmazására van utalás is. — *Stückerath Fritz*: Das geometrische Erleben des Kindes, in seinem Werkschaffen. Hamburg. Az alkalmazott módszer ismertetése után a geometriai élmény fejlődésével foglalkozik. — *Wolf Fr. Chr.* Praktische Geometrie. Ausgabe für Lehrer. Leipzig. A középfokú intézetek alsó geometria tanításával foglalkozik. A munkatanítás elveit és a gyakorlati alkalmazásokat figyelembe veszi. — *Gustav Rose*: Rechnen und Raumlehre. Frankfurt a.M. 1932. Azzal a kérdéssel foglalkozik, minő pedagógiai intézkedéseket kell alkalmazni, hogy a tanuló képes legyen a környező világot matematikailag felfogni. Ebből kiindulva állapítja meg a különféle fokokon a matematikai munkaprocesszust, amit kidolgozott tanítási példákkal is megvilágít.

5. A helyesírás tanítása. A német folyóiratok sokat foglalkoznak ezzel a kérdéssel és megállapítják, akár csak nálunk, — ez a kérdés sok keserűséget okoz tanárnak és tanulóknak egyaránt. A tanár kínlődik és a végén felsűhajt: »minden fáradságom hiábavaló volt«. A tanuló fáradzik és

végül keserűséggel sir fel: »ezt soha meg nem tanulom«. A »Die Quelle« osztrák tanügyi folyóiratban dr. Eduárd Burger egyik cikkében megállapítja, hogy a tanulónak hetenkint 12—15 szó helyes felírását kellene megtanulnia és ha ez nem megy, akkor a módszerben kell a hibát keresni. Ezt annál is inkább megállapítja, mert 100 szó közül 68 kiejtés szerint irandó és csak 32-öt kell a kiejtéstől eltérően leírni. A cikkíró nagyon csodálkozik, hogy ennek dacára nagyon rossz az eredmény.

Burger cikkében kutatja, miben áll tulajdonképpen a célhoz vezető helyesírás-tanítás. Minden szóról, amelyet ismerünk, teljes képzetünk van, ami részképzetektől áll. Ha a szó tartalmát megértjük, akkor a szóról tartalmi képzetünk van. Ha szó kiejtését hallottuk, akkor róla akkusztikus képzetünk van. Ha azt már magunk is kiejtettük, akkor beszédmotorikus képzetünk van róla. A helyesírásnál mindezek a részképzetek figyelembe veendőek. Csak az a tanár taníthatja helyesen a helyesírást, aki ezeknek a képzeteknek a szerepét ismeri. Ismerni kell a tudományos hibakutatás eredményeit is. Helyesírási hibák azáltal keletkeznek, hogy a helyesírási aktus részfolyamataiban vagy azok egyikében zavaró körülmény keletkezik. A zavaró okok lehetnek a tévedés tárgyi föltételeiben, testi vagy szellemi alanyi föltételeiben. A tanítás eredményes csak úgy lehet, ha figyelemmel van a helyesírás részfolyamataira, valamint a hibakutatás eredményeire.

Tanulásgosan foglalkozik ezzel a kérdéssel E. Luetge: *Die Umgestaltung des Rechtschreibunterrichtes nach den Grundsätzen der Arbeitsschule*. Leipzig 1927. (Die Quelle 1933.)

6. Olcsó anyag az oxigén előállításához. Fritz Reinhardt. Eisenach-i tanár a *Die Quelle* 1933-ik évfolyamában oxigén előállításához ajánlja a a mosásnál használt, és minden fűszerkereskedésben aránylag olcsón kapható Persil nevű anyagot. A teljesen ártalmatlan és könnyen hozzáférhető anyag, különösen tanulói kísérleteknél alkalmazható, minden eddig használt anyagnál sokkal előnyösebben. Reinhardt a kísérletet a következőképpen írja le: Közönséges bádögödöröt $\frac{2}{3}$ részben esővízzel töltünk meg. Kemény vizet előzőleg ugyancsak a fűszerüzletekben kapható, *Henkó* nevű anyaggal lágyítunk. A vízbe hat púpozott kanálnyi persilt keverünk. Készítettünk egy fölfelé kissé domborodó fedőt, a középen kilyukasztva és erre a nyílásra kis bádögösövet forrasztatunk. Ezt a fedőt úgy engedjük a vödörbe, hogy a kis cső felső széle még 1 cm-nyire a persil oldat alatt legyen. Ha most az oldatot melegítjük, már 65 foknál gázfejlődés indul meg. A gáz (oxigén) vízzel telt, nyílásával lefelé fordított pohárban, a bádögöső fölött felfogható.

7. Geopolitika. Az új iskola minden nyújtott ismeretnél azt a feladatot tűzi ki, hogy azzal a tanulót az életre előkészítse és a jelen idők áramlatainak megértésére képesítse. Ez a törekvés teremtette meg a földrajz tanításánál azt az irányzatot, melyet a német pedagógusok »Geopolitika« névvel jeleznek. A *Zeitschrift für Geopolitik* című tanügyi folyóiratban Otto Maull az irányzatot a következőképpen jellemzi: a tanulót meg kell tanítani arra, hogyan kell földrajzi adottságokból a jelen politikai életet és a lehetőségeket megérteni. Politika alatt természetesen nem pártpolitikát

kell érteni, hanem annak eredeti értelmét, az államélet tanát. Minden iskola feladata a tanulót nemcsak az államélet elemeivel (állampolgári ismeretek), az államélet keletkezésével (történet) hanem az állami élet geográfiai alapjaival, a jelen és jövő fejlődés lehetőségeivel (geopolitika) is megismertetni. Vagyis a geopolitika tulajdonképpen alkalmazott politikai földrajz. Ezzel a széleskörű iskolai mozgalommal jövő számunkban foglalkozunk részletesebben.

8. Az iskola és kézművesség. Köztudomású, hogy főképpen Poroszországban a mi polgári iskolánkkal azonos célú intézmény a hat évfolyamú Mittelschule. Erről az iskoláról nyilatkozik a német Reichsverband des deutschen Handwerks című nagy egyesülés egy »Schule und Handwerk« című füzetben olyan formában, hogy az bennünket magyarokat is erősen érdekelhet. Az egyesület szembeszáll minden kísérlettel, amely arra törekszik, hogy az önálló Mittelschulét valamely más intézmény, főleg a népiskola felső tagozatává óhajtaná tenni. Ragaszkodik az önálló Mittelschülehoz, mert éppen ez az iskolafaj az, amely gyakorlati irányával, a gyakorlati élet szükségleteire való beállítottságával olyan alapot teremt, amely a hivatásra való kiképzés magasabb igényeinek is eleget képes tenni. A Mittelschule általános műveltséget nyújtó intézmény, amely a tanuló minden testi és szellemi erőit ébreszti, nemesíti és gazdagítja, hogy az élet gyakorlati feladatait megoldhassa. A kézművesipar utánpótlását azzal is szolgálja, hogy a gazdasági életre nélkülözhetetlen tantárgyakat, mint német nyelvet, matematikai és természettudományi ismereteket, főképpen kereskedelmi számtant, könyvviteltant, rajzot, gyorsírást, kézimunkát és kerésszövetet szép eredménnyel tanítja.

Azzal, hogy ez az iskola végbizonyítványt, középfokú érettségről bizonyítványt adhat, ebben az iparosság a gyakorlati ember kiképzésének értékelését látja. Az iparosság kíváncsún tartaná, hogy ilyen önálló, hat évfolyamú iskolák az egész birodalom minden országában állíttatnának. (Allgemeine deutsche Lehrerzeitung) (Szenes. Adolf.)

LAPSZEMLE

A Magyar Pedagógia 1934. évi 7—8., szeptember-októberi számában Baranyai Erzsébet tollából »A német neveléstudomány legújabb alakulása« című nagyobb tanulmányt olvashatjuk.

A Németország politikai életében beállott nagyjelentőségű irányváltozás az élet és tudomány minden ágában változásokat hozott létre. Ha a német pedagógiai folyóiratokat mostanában forgatjuk, a cikkek címeinek nagy részében ott találjuk a »nemzetközi szocializmus«, »horogkereszt« stb. kifejezéseket. A németek az új politikai felfogást kiterjesztették a nevelés terére is. A politika határolja körül és irányítja a nevelést. A neveléstani elveket részben átformálják, részben okadatolják politikai ideológiáikkal, de egyszersmind a kutatásokat új terekre is kiterjesztik.

Baranyai Erzsébet tanulmányában ennek a folyamatnak egyes tényeit